

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN-PIERRE WARNER
της 11ης Ιουνίου 1974 *

Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Στις 15 Οκτωβρίου 1968 το Συμβούλιο, ασκώντας την εξουσία που του παρέχει το άρθρο 49 της Συνθήκης ΕΟΚ να «λαμβάνει με κανονισμούς τα αναγκαία μέτρα για να πραγματοποιηθεί προοδευτικά η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων», εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1612/68 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33). Στο προοίμιο του κανονισμού αυτού ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «η ελεύθερη κυκλοφορία συνιστά για τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους θεμελιώδες δικαίωμα» και ότι «το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας απαιτεί, για να μπορεί να ασκείται υπό αντικειμενικές συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρεπείας, να εξασφαλισθεί πραγματικά και νομικά η ισότης μεταχειρίσεως ως προς την άσκηση μισθωτής δραστηριότητας και την ανεύρεση στέγης, και επίσης να καταργηθούν τα εμπόδια στην κινητικότητα των εργαζομένων, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμα του εργαζομένου να συνοδεύεται από την οικογένειά του και τις προϋποθέσεις ενσωματώσεως της οικογενείας αυτής στη χώρα υποδοχής».

Διατάξεις σχετικές με τις οικογένειες των εργαζομένων περιέχονται στα άρθρα 10 έως 12 του κανονισμού, και ιδίως το άρθρο 12 είναι εκείνο που πρέπει να απασχολήσει το

Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση. Το άρθρο αυτό έχει ως εξής:

«Τα τέκνα του υπηκόου κράτους μέλους που απασχολείται ή έχει απασχοληθεί κατά το παρελθόν στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους γίνονται δεκτά στα μαθήματα γενικής εκπαίδευσεως, μαθητείας και επαγγελματικής εκπαίδευσεως υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους αυτού του κράτους εφόσον τα τέκνα αυτά διαμένουν στην επικράτειά του.

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τις πρωτοβουλίες που επιτρέπουν στα τέκνα αυτά να παρακολουθήσουν τα ανωτέρω μαθήματα εν τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις.»

Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η πρώτη παράγραφος του ανωτέρω άρθρου, ορίζοντας ότι τα τέκνα των διακινουμένων εργαζομένων πρέπει να γίνονται δεκτά στα σχολεία του κράτους υποδοχής «υπό τους ίδιους όρους» με τους υπηκόους του κράτους αυτού, σκοπεύει να εξασφαλίσει την «ενσωμάτωση» για την οποία γίνεται λόγος στο προοίμιο.

Επίσης εύκολα διαφαίνεται από το περιεχόμενο της δεύτερης παραγράφου του εν

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

λόγω άρθρου η εν γένει πρόθεση των συντακτών του κανονισμού να γίνει ό,τι είναι δυνατό στον εκπαιδευτικό τομέα (όπως και σε άλλους τομείς που καλύπτονται από άλλα άρθρα) ώστε να καταστεί ευκολότερη η ενσωμάτωσή αυτή.

Η παρούσα υπόθεση, η οποία ήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου συνεπεία αιτήσεως του Verwaltungsgericht του Μονάχου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, έχει σχέση με το κατά πόσο ένας νόμος της Βαυαρίας, ο οποίος ενέχει κάποιο στοιχείο δυσμενούς διακρίσεως στο θέμα των εκπαιδευτικών βοηθημάτων, συμβιβάζεται με το άρθρο 12. Ο νόμος αυτός, δηλαδή ο Baye-risches Ausbildungsförderungsgesetz (αποκαλούμενος για συντομία BayAföG), χαρακτηρίζεται στον τίτλο του ως «συμπληρών τον ομοσπονδιακό νόμο περί μέτρων προαγωγής της εκπαιδεύσεως». Προβλέπει τη χορήγηση βοηθημάτων σ' ορισμένες περιπτώσεις που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του ομοσπονδιακού νόμου. Προβλέπει ιδίως τη χορήγηση βοηθημάτων σε μαθητές της 5ης έως 10ης τάξης, ενώ τα βοηθήματα του ομοσπονδιακού νόμου διατίθενται μόνο για μεγαλύτερες τάξεις. Το άρθρο 1 του BayAföG ορίζει ότι τα προβλεπόμενα από το νόμο αυτό βοηθήματα χορηγούνται σ' εκείνους των οποίων τα μέσα δεν θα επαρκούσαν άλλως για τη συντήρηση και εκπαίδευσή τους. Το άρθρο 3 περιορίζει όμως την ισχύ του μέτρου στους Γερμανούς υπηκόους, στους απόλιδες και στους αλλοδαπούς στους οποίους έχει δοθεί πολιτικό άσυλο. Στη Διάταξή του περί παραπομπής το Verwaltungsgericht δεν διστάζει να εκφράσει την άποψη ότι αυτό το στοιχείο δυσμενούς διακρίσεως δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 12.

Ο προσφεύγων στην ενώπιον του Verwaltungsgericht δίκη είναι Ιταλός υπήκοος, γιος Ιταλών γονέων. Γεννήθηκε στις 29 Δεκεμβρίου 1953 και από τότε ζει στο Μόναχο, όπου εργαζόταν ο πατέρας του, ο οποίος

απεβίωσε στις 24 Ιανουαρίου 1972. Κατά το σχολικό έτος 1971/72, μέχρι τις 30 Απριλίου 1972, ο προσφεύγων παρακολούθησε τα σχολικά μαθήματα της 10ης τάξης στο Μόναχο. Διεκδίκησε το προβλεπόμενο από τον BayAföG βοήθημα για την περίοδο της φοίτησής του. Το αίτημά του δεν έγινε δεκτό με την αιτιολογία ότι δεν υπαγόταν σε καμία από τις κατηγορίες προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 3 του εν λόγω νόμου. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση δήλωσε διά του πληρεξουσίου του ότι συνεπεία αυτής της αρνήσεως υποχρεώθηκε να διακόψει τη φοίτησή.

Το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο από το Verwaltungsgericht, όπως διατυπώθηκε στη Διάταξη περί παραπομπής, είναι απλώς εάν το άρθρο 3 του BayAföG συμβιβάζεται με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 12.

Κύριοι δικαστές, αποτελεί πάγια νομολογία ότι το Δικαστήριο δεν μπορεί να απαντήσει ευθέως σ' ένα έτσι διατυπωμένο ερώτημα, καθότι δεν είναι αρμόδιο, κατά το άρθρο 177, να αποφαινεται για το κύρος διατάξεων εθνικού δικαίου. Αυτό δεν σημαίνει ότι η παρούσα αίτηση είναι απαράδεκτη, αλλά ότι το Δικαστήριο πρέπει να διυλίσει από το ερώτημα της αίτησης το καθαρώς κοινοτικού δικαίου ερώτημα, το οποίο ανακύπτει, και να αποφανθεί επ' αυτού, ώστε στη συνέχεια το εθνικό δικαστήριο να μπορέσει να εφαρμόσει την απόφαση αυτή στη συγκεκριμένη υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του. Αυτή η άποψη προκύπτει από τη νομολογία. Στις παρατηρήσεις της Επιτροπής μνημονεύονται σχετικές αποφάσεις. Περιορίζομαι να αναφέρω την απόφαση επί της υποθέσεως 76/72, Michel S. κατά Fonds national de reclassement social des handicapés, (1973) ECR, σ. 457, η οποία περιλαμβάνει χρήσιμες σκέψεις και γι' άλλα ζητήματα της παρούσας υπόθεσης.

Ευτυχώς, το ζήτημα κοινοτικού δικαίου που ανακύπτει στην παρούσα υπόθεση δεν είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Προκύπτει σαφώς τόσο από το σκεπτικό της Διάταξης του Verwaltungsgericht όσο και από τις ενώπιον του Δικαστηρίου αυτού γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις. Το ερώτημα είναι εάν η πρώτη παράγραφος του άρθρου 12 αφορά μόνο το δικαίωμα εγγραφής των τέκνων διακινουμένων εργαζομένων στα σχολεία και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα του κράτους υποδοχής ή πρέπει να ερμηνευθεί ευρύτερα ως αφορώσα όλα τα προνόμια που το κράτος υποδοχής παρέχει στους υπηκόους του στον εκπαιδευτικό τομέα, περιλαμβανομένων και των εκπαιδευτικών βοηθημάτων.

Λογικά, όπως τόνισε η Επιτροπή, γεννάται επίσης το ερώτημα εάν η εν λόγω παράγραφος, ανεξάρτητα από το πώς θα ερμηνευθεί, έχει άμεση ισχύ στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, έτσι ώστε να παρέχει δικαιώματα υπέρ των ιδίων των τέκνων των διακινουμένων εργαζομένων, που μπορούν να τα επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Κατά τη γνώμη μου, δεν χωρεί πάντως αμφιβολία ότι η απάντηση στο ερώτημα αυτό πρέπει να είναι καταφατική. Πράγματι αυτό συνάγεται και από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Michel S.

Νομίζω ότι πρέπει να τονιστεί ότι, κατά τη γνώμη μου, το ερώτημα που τίθεται στο Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση συνιστά ζήτημα ερμηνείας της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12. Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου αυτού δεν βρίσκει πεδίο εφαρμογής παρά στο μέτρο που, όπως και άλλες διατάξεις του κανονισμού 1612/68, συμπεριλαμβανομένου του προοιμίου, εκδηλώνει την εν γένει πρόθεση των συντακτών του κανονισμού να γίνει ό,τι είναι δυνατόν προκειμένου να καταστεί ευκολότερη η ενσωμάτωση των οικογενειών των διακινουμένων εργαζομένων, και ιδίως των τέκνων

τους, στο κράτος υποδοχής τους. Η δεύτερη παράγραφος αναφέρεται, κατά τη γνώμη μου, μάλλον στην ενθάρρυνση εκ μέρους των κρατών μελών προσπαθειών προς αυτή την κατεύθυνση που έχουν αναληφθεί ή πρόκειται να αναληφθούν από τρίτους, όπως ιδιώτες ή φιланθρωπικά ιδρύματα, παρά σε ενέργειες των ιδίων των κρατικών οργάνων — και στο σημείο αυτό χρησιμοποιώ τον όρο «κρατικά όργανα» για να υποδηλώσω όλα τα κυβερνητικά όργανα, εθνικά ή τοπικά, καθότι δεν παραβλέπω το γεγονός ότι καθώς στην παρούσα δίκη είναι η πόλη του Μονάχου και ότι ο επίδικος νόμος είναι βαυαρικός.

Επανέρχομαι συνεπώς στο βασικό ερώτημα στην υπόθεση αυτή, το οποίο αφορά το πεδίο εφαρμογής της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12.

Η σημασία του δεν είναι δυνατό να αμφισβητηθεί. Από την πλευρά της Βαυαρίας η σημασία αυτή τονίστηκε κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία από τον εκπρόσωπο της Staatsanwaltschaft zum Verwaltungsgericht του Μονάχου. Παρά το γεγονός ότι το διεκδικούμενο από τον προσφεύγοντα ποσό είναι καθαυτό σχετικά μικρό, φαίνεται ότι στη Βαυαρία υπάρχουν τόσα πολλά τέκνα διακινουμένων εργαζομένων στην ίδια ή παρόμοια θέση, ώστε μία απόφαση που θα τον δικαιώνει θα συνεπήγετο για το ομόσπονδο αυτό κράτος δαπάνες ύψους εκατομμυρίων γερμανικών μάρκων (DM). Προβλήθηκε επίσης ενώπιον του Δικαστηρίου ότι στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία οι τομείς της εκπαιδευτικής και πολιτιστικής πολιτικής επιφυλάσσονται ειδικά στα Länder — μάλιστα μας παρουσιάστηκαν οι τομείς αυτοί ως περίπου οι τελευταίοι στους οποίους τα Länder έχουν διατηρήσει κάποια ανεξαρτησία — ώστε κάθε επέμβαση του κοινοτικού δικαίου στους τομείς αυτούς να αντιμετωπίζεται με κάποια ευαισθησία.

Όμως ο αντίκτυπος της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση αυτή δεν θα περιοριστεί στη Βαυαρία. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 12 επιβάλλει την εξομοίωση των τέκνων των διακινουμένων εργαζομένων με τους υπηκόους του κράτους υποδοχής «εφόσον τα τέκνα αυτά διαμένουν στην επικράτειά του». Κατά δήλωση της Επιτροπής ενώπιον του Δικαστηρίου, ενώ η εξομοίωση αυτή έχει ήδη επιτευχθεί ως προς τα εκπαιδευτικά βοηθήματα, σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως π.χ. στην Ιταλία, σε άλλα η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική. Έτσι στη Γερμανία, τα βοηθήματα του ομοσπονδιακού νόμου καταβάλλονται σε αλλοδαπό τέκνο μόνον εφόσον έχει συμπληρώσει το απαιτούμενο ελάχιστο όριο διαμονής στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διαρκείας πέντε ετών, ή εφόσον ο ένας από τους γονείς του έχει διαμείνει στη χώρα επί τρία τουλάχιστον χρόνια. Στο Βέλγιο ισχύει παρόμοιο ελάχιστο απαιτούμενο όριο διαμονής 5 ετών και, επιπλέον, ο όρος της αμοιβαιότητας: το δίκαιο της χώρας του τέκνου πρέπει να προβλέπει τα ίδια προνόμια για τα τέκνα με βελγική υπηκοότητα. Στη Γαλλία, φαίνεται ότι δεν υπάρχουν διακρίσεις στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ υφίστανται στο επίπεδο του Πανεπιστημίου και άλλων ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Παρά το ότι η Επιτροπή δεν υποστηρίζει ότι έχει ακόμη προβεί σε εξαντλητική έρευνα που να καλύπτει όλα τα κράτη μέλη, δεν αποκρύπτει ότι αναμένει την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως αυτής με έντονο ενδιαφέρον: εάν η απόφαση λάβει θέση υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12, η Επιτροπή προτίθεται να προβεί σε ενέργειες προκειμένου να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση όλων των κρατών μελών προς αυτήν.

Ποια είναι λοιπόν η ορθή ερμηνεία της παραγράφου αυτής; Η Πόλη του Μονάχου και η Staatsanwaltschaft υποστηρίζουν τη συσταλτική ερμηνεία· ο προσφεύγων, η Ιταλι-

κή Δημοκρατία και η Επιτροπή τη διασταλτική.

Προσωπικώς, κύριοι δικαστές, αποκλίνω υπέρ της διασταλτικής ερμηνείας. Το κύριο επιχείρημα που προβλήθηκε εν ονόματι της Staatsanwaltschaft και της Πόλης του Μονάχου συνίσταται στο ότι τα θέματα παιδείας και πολιτισμού δεν εμπίπτουν αυτά καθαυτά στο πεδίο που καλύπτει η Συνθήκη ΕΟΚ, η οποία ενδιαφέρεται κυρίως για οικονομικά θέματα, και ότι συνεπώς οι κατά το άρθρο 49 της Συνθήκης εξουσίες του Συμβουλίου δεν είναι δυνατόν να εκτείνονται μέχρι του σημείου να νομοθετεί το Συμβούλιο στο θέμα των εκπαιδευτικών βοηθημάτων.

Όμως, κύριοι δικαστές, κανείς δεν ισχυρίζεται ότι η κατά το άρθρο 49 παρεχόμενη στο Συμβούλιο εξουσία είναι εξουσία να νομοθετεί ειδικά επί εκπαιδευτικών θεμάτων. Είναι εξουσία να νομοθετεί επί θεμάτων ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, η οποία περιλαμβάνει και την εξουσία να νομοθετεί επί θεμάτων εκπαίδευσεως των τέκνων τους. Πράγματι, η Staatsanwaltschaft και η πόλη του Μονάχου αναγνώρισαν το γεγονός αυτό, δοθέντος ότι δεν προέβαλαν ακυρότητα του άρθρου 12. Επιπλέον ενυπήρχε στο επιχείρημά τους, όπως προβλήθηκε, μία ανακολουθία δεδομένου ότι κατά τη γνώμη μου το συνέδεσαν με την παραδοχή ότι τα εκπαιδευτικά βοηθήματα αποτελούσαν ένα από τα θέματα επί των οποίων εφαρμόζεται η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 12 (η οποία, κατά τους ισχυρισμούς τους, δεν είχε άμεση ισχύ).

Η Staatsanwaltschaft και η Πόλη του Μονάχου υποστήριξαν επίσης ότι αυτό τούτο το γράμμα της πρώτης παραγράφου δεν επέτρεπε επέκταση του πεδίου εφαρμογής της πέραν του δικαιώματος ελεύθερης εγγραφής στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Κύριοι δικαστές, το γράμμα της πρώτης παραγράφου αντιθέτως σκοπεύει, κατά τη γνώμη μου, να της προσδώσει ευρύ πεδίο εφαρμογής. Σύμφωνα με τη διατύπωση αυτή, τα τέκνα διακινουμένων εργαζομένων πρέπει να γίνονται δεκτά στα μαθήματα των σχολείων του κράτους υποδοχής «υπό τους ίδιους όρους» με τους υπηκόους του κράτους αυτού. Τι άλλο μπορεί αυτό να σημαίνει παρά ότι στα τέκνα αυτά πρέπει να παρέχονται τα ίδια ακριβώς δικαιώματα σε σχέση με τα μαθήματα των σχολείων με τα τέκνα που είναι υπήκοοι του κράτους υποδοχής; Η ίδια η ιδέα του επί ίσοις όροις δικαιώματος εγγραφής πρέπει να εμπεριέχει, κατά την άποψή μου, δικαίωμα συμμετοχής υπό τους αυτούς οικονομικούς όρους, είτε αυτοί αφορούν την καταβολή διδάκτρων είτε την εισπραξη βοηθημάτων.

Επίσης, αποδοχή της συσταλτικής ερμηνείας θα αντέβαινε κατά τη γνώμη μου στο πνεύμα του Κανονισμού 1612/68 εν γένει και του άρθρου 12 ειδικότερα. Όπως, νομίζω, έχω καταδείξει, σκοπός τους, στο βαθμό που μπορεί να αποτελέσει κάποιο κριτήριο, είναι η ενσωμάτωση της οικογενείας του διακινουμένου εργαζομένου στο κράτος υποδοχής. Η ενσωμάτωση αυτή προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ίση μεταχείριση, όχι διακρίσεις μεταξύ των τέκνων του εργαζομένου αυτού και των τέκνων συναδέλφων του που είναι υπήκοοι του κράτους αυτού. Όπως εξέθεσε ο κύριος Γενικός Εισαγγελέας Mayras στην υπόθεση Michel S., (1973) ECR, σ. 471, προϋποθέτει παροχή ίσων ευκαιριών στα τέκνα αυτά. Και ίσες ευκαιρίες με την έννοια αυτή δεν μπορούν να υπάρξουν όταν στο ένα τέκνο παρέχεται η δυνατότητα ή η ενθάρρυνση να φοιτά στο σχολείο ή στο Πανεπιστήμιο, ενώ στο άλλο όχι.

Τέλος, η υιοθέτηση της συσταλτικής αυτής ερμηνείας θα ερχόταν σε αντίθεση, φρονώ,

με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Michel S. πρώτον, επειδή η απόφαση αυτή καταφανώς στηρίχτηκε στην άποψη ότι η πρώτη παράγραφος του άρθρου 12 έπρεπε να τύχει διασταλτικής ερμηνείας και, δεύτερον, επειδή η απόφαση συνεπαγόταν την απόρριψη κάθε είδους διακρίσεων στα πλαίσια της παραγράφου αυτής μεταξύ παροχών σε είδος και παροχών σε χρήμα — πρβλ. τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης όπως εκτίθενται από το Γενικό Εισαγγελέα Mayras, (1973) ECR, σ. 466.

Ένα άλλο επιχείρημα, το οποίο δεν διαφαινόταν στις γραπτές παρατηρήσεις της, προβλήθηκε εν ονόματι της Staatsanwaltschaft κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο. Το επιχείρημα αυτό στηρίχτηκε στο γεγονός ότι ο BayAföG εφαρμόζεται μόνο στη Βαυαρία. Οι διαμένοντες σε άλλα Länder δεν μπορούν να διεκδικήσουν τις θεσπιζόμενες από αυτόν παροχές, και, σε μερικά τουλάχιστον από τα Länder αυτά, ακόμη και ένας Γερμανός υπήκοος που θα βρισκόταν στην ίδια θέση με τον προσφεύγοντα δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει βοήθημα. Συνεπώς, συνέχιζε το εν λόγω επιχείρημα, όπως εγώ το αντελήφθη, οι παροχές που απορρέουν από το BayAföG δεν είναι παροχές που χορηγούνται από κάποιο κράτος μέλος και, για το λόγο αυτό και μόνο, βρίσκονται εκτός του πεδίου εφαρμογής της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12.

Κύριοι δικαστές, η αποδοχή του επιχειρήματος αυτού θα μπορούσε να οδηγήσει σε παράδοξα αποτελέσματα. Σε μερικά κράτη, στην Αγγλία παραδείγματος χάρη, τα εκπαιδευτικά βοηθήματα χορηγούνται κατά κύριο λόγο από τις τοπικές αρχές, οι οποίες κατ' εφαρμογή των οικείων διατάξεων δρουν είτε κατ' απόλυτη διακριτική ευχέρεια είτε εν μέρει κατά διακριτική ευχέρεια

και εν μέρει κατά δεσμία εξουσία. Κατά συνέπεια, το τέκνο ενός διακινουμένου εργαζομένου, καθόσον εμπλέκεται το κοινοτικό δίκαιο, δεν θα δικαιούνταν σ' ένα τέτοιο κράτος κανενός απολύτως επιδόματος ή μόνο κάποιου επιδόματος που θα χορηγούνταν κατά δεσμία εξουσία ή όποιου επιδόματος θα του χορηγούσε η λιγότερο γενναιοδωρή από τις τοπικές αρχές του κράτους αυτού; Και οι δυσκολίες δεν τελειώνουν εκεί. Έτσι, η νομοθεσία που διέπει την εκπαίδευση, και ειδικά αυτή που ρυθμίζει τα των εκπαιδευτικών βοηθημάτων, είναι διαφορετική στην Αγγλία και διαφορετική στη Σκωτία. Η παραδοχή του επιχειρήματος αυτού θα είχε ως συνέπεια να μην μπορεί το τέκνο αλλοδαπού εργαζομένου να διεκδικήσει πουθενά στο Ηνωμένο Βασίλειο οποιοδήποτε δικαίωμά του απορρέον από το κοινοτικό δίκαιο, για το λόγο ότι δεν υπάρχει σχετική νομοθεσία ισχύουσα σ' ολόκληρο το εν λόγω κράτος μέλος.

Κύριοι δικαστές, τα δικαιώματα των τέκνων διακινουμένων εργαζομένων που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο δεν είναι δυνατό να εξαρτώνται από το βαθμό στον οποίο ή από τον τρόπο με τον οποίο είναι κατανεμημένες στο εσωτερικό κάθε κράτους μέλους οι ευθύνες που αφορούν την εκπαίδευση ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση και τις τοπικές αρχές. Ούτε είναι δυνατόν να εξαρτώνται από το αν το εν λόγω κράτος μέλος είναι κατά το Σύνταγμα του οργανωμένο με τη μορφή ομοσπονδιακού ή ενιαίου κράτους ή με κάποια μορφή μεταξύ των δύο αυτών. Κατά τη γνώμη μου, η ορθή ερμηνεία της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12 είναι ότι, ανεξάρτητα από την εσωτερική οργάνωση ενός κράτους μέλους, τα τέκνα του διακινουμένου εργαζομένου που διαμένουν στο έδαφός του δικαιούνται τα αυτά προνόμια με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους σ' αυτό το τμήμα του εδάφους του.

Επομένως, είμαι της γνώμης ότι η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο από το Verwaltungsgericht του Μονάχου πρέπει να έχει ως εξής:

«Δυνάμει της πρώτης παραγράφου του άρθρου 12 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου επεκτείνεται στα τέκνα υπηκόου κράτους μέλους, ο οποίος απασχολείται ή απασχολήθηκε στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, το δικαίωμα, εφόσον διαμένουν σ' οποιοδήποτε τμήμα του εδάφους του κράτους αυτού, να απολαμβάνουν τα ίδια ακριβώς εκπαιδευτικά προνόμια, περιλαμβανομένων και των βοηθημάτων, τα οποία παρέχονται στους υπηκόους του εν λόγω κράτους στο τμήμα αυτό του εδάφους του.»